

DAĞITIM İHALELERİNİN ERTELENMESİNİN ARDINDAKİLER

Banu SALMAN

Özelleştirme İdaresi'nin 31 Ağustos 2006 tarihinde yayımladığı ilanla başladığı 3 dağıtım bölgesinin ihale süreci, seçim sonrasına ertelendi. İhalenin seçim sonrasına erteleme süreci, ertelenme biçimi ve gerekçeleri enerji alanında yaşanan kafa karışıklığını da gösterdi. Ertelemeye yönelik her ne kadar olumsuz görüşlerde ifade edilse, Dünya Bankası, IMF gibi kuruluşlar, işadamları örgütleri de dahil olmak üzere erteleme üzerinde aslında "zımnî bir uzlaşma" varmış gibi görünüyor.

Dağıtım ihalelerinin ertelenmesi sürecine bakacak olursak, öncelikle ayaküstü yapılmış bir açıklamayla konu kamuoyunun gündemine yansdı. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın 4 Ocak 2007 tarihinde Lübnan dönüşü uçağa gazetecilere yaptığı açıklamalarla "dağıtım ihaleleri iptal mi ediliyor" tartışması başladı. Başbakan seçim öncesinde enerji özelleştirme yapılmayacağını açıklamıştı, ancak konudan ne Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın bağlı olduğu Maliye Bakanı'nın, ne de Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı'nın bilgisi vardı.

Erdoğan'ın erteleme gerekçeleri ise bugüne kadar enerjide özelleştirme uygulamalarına karşı çıkan kesimlerin görüşlerini teyit eder nitelikte olması açısından "ilginç bir itiraf"

özelliği taşıyordu. Başbakan Erdoğan, "Benzin fiyatlarındaki artışla hiçbir ilgimiz olmamasına rağmen vatandaş bizi sorumlu tuttu. Aynı durum elektrikte de söz konusu olabilir. Bu nedenle şu an enerji özelleştirme düşünmüyoruz" derken, enerji sektöründe yatırımlara hız vereceklerini, altyapı yatırımları tamamlandıktan sonra özelleştirme yapılacağını açıklamıştı. "Zam yaparlar, fatura bize çıkar, elektriği şimdi özelleştirmeyiz" başlığıyla basına yansıyan bu açıklama, elektrik fiyatlarının özelleştirme sonrasında artacağı görüşlerinin resmi olarak kabulü anlamına geliyordu.¹ Başbakan, daha önce de sanayicilere "Enerji özelleştirilirse daha çok ağırlarsınız" diye seslenmişti.² Bu itiraflara rağmen AKP'nin söylem ve eylem çelişkisi, ihale erteleme kararında bile devam etmektedir. Halkı daha çok ağırlatacak bir uygulamayı yapma yönündeki ısrar, ihalenin tamamen iptal edilmeyip seçim sonrasına ertelenmesiyle kendisini göstermektedir.

Özelleştirilince elektrik fiyatlarına zam yapılacağı açıklaması da tartışılan bir konu oldu. Geçiş dönemi süreci içinde 5 yıl boyunca sabit bir fiyat uygulaması olacağı için zam yapılamayacağı görüşleri dile getirildi. Oysa EPDK'nin yayımladığı tarife metodolojisi içerisinde, elekt-

rik satın alma maliyet artışlarından, yatırım için yapılacak harcamaların faiziyle tarifelere yansıtılmasına kadar her türlü zam olanağı sağlanmıştı. Kaldı ki her yıl EPDK bu rakamları revize edebilecekti. Zaten hükümet üzerinde elektrik alanında özelleştirmeler gerçekleştirilmeden, şirketler ve Özelleştirme İdaresi aracılığıyla zam baskısı oluşturulmuştu. Özelleştirme sürecine dönük hazırlıklar çerçevesinde kamu santral portföyü daraltılan TETAŞ'ın yüksek maliyetli özel sektör santralleri (YİD, Yİ, İHD santralleri) nedeniyle yaşadığı maliyet artışı TEDAŞ'a 2006 yılında yüzde 23,9, 2007 yılı başından geçerli olmak üzere de yüzde 8 olarak yansıtılmıştı. Bu zammın tüketicilere tarife yoluyla yansıtılıp yansıtılmaması aslında bu bedeli ödeyen halk açısından sonucu değiştirmiyordu. Zam yapılmasa da bu bedel zaten kamu kaynaklarıyla ödeniyordu.

Başbakan'ın açıklamasındaki ikinci çarpıcı nokta, yatırımlar yapıldıktan sonra özelleştirmelerin gerçekleştirileceği idi. Oysa dağıtım özelleştirmelerinin temel gerekçesi kamunun

¹ Cengiz Çandar, "Başbakan Erdoğan, Lübnan Dönüşü Uçağa Açıkladı: Zam Yaparlar, Fatura Bize Çıkar, Elektriği Şimdi Özelleştiremeyiz, 5 Ocak 2007, Referans Gazetesi.

² Sadi Özdemir, "Sanayiciye insaf çağrısı, tekstile beceriksiz fırçası", 23 Mart 2006, Hürriyet Gazetesi. <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/4129745.asp?gid=52>

kaynağı olmadığı için özel sektörün yatırım yapması, böylece kayıp-kaçakların indirilmesi değil miydi? Yani şirketlerin tarife yoluyla yatırımlarını kazanması yeterli değildi de, kamu yatırımları tamamladıktan sonra özel sektöre tatlı kar elde etsin diye mi bu dağıtım bölgelerinin işletmesi verilecekti?

Erteleme süreci, 9 Ocak 2007 tarihinde önce Enerji Bakanı, ardından Özelleştirme İdaresi tarafından yapılan açıklamayla netleşti. Özelleştirme İdaresi'nin açıklamasında da Başbakan'ın sözleri şöyle yineleniyordu:

“Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş.’nin (TEDAŞ) devam etmekte olan ve proje aşamasında bulunan altyapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi yanında, özelleştirme sonrasında gerçekleştirilecek yatırımlara ilişkin belirsizliklerin giderilmesi, özellikle ihale süreci devam etmekte olan TEDAŞ’ın bağlı şirketleri Başkent Elektrik Dağıtım A.Ş., Sakarya Elektrik Dağıtım A.Ş. ve İstanbul Anadolu Yakası Elektrik Dağıtım A.Ş.’nin bünyesinde devam etmekte olan havai hatların yeraltına alınmasına ilişkin yatırım projelerinin büyük ölçüde tamamlanabilmesi için söz konusu şirketlerin devam eden özelleştirme ihalelerinin ertelenmesine karar verilmiştir.”

Özelleştirme İdaresi, ikinci bir itirafta da bulunuyordu. Özelleştirme sonrasında gerçekleştirilecek yatırımların belirsiz olduğunu kabul ediyordu.

Önce Karar Ardından Hukuk

İhalenin ertelenmesine yönelik açıklama gibi erteleme hukuki altyapısı da sonradan gerçekleştirildi. Resmi Gazete’de 11 Ocak 2007 tarihinde yayımlanan “Özelleştirme Uygulamalarında Değer Tespiti ve İhale Yönetmeliği’nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile “İdarece teklif verme süresi belirli bir tarihe kadar veya bilahare belirlenecek bir tarihe kadar uzatılabilir. Bu husus teklif verme süresinin sona ermesinden önce duyurulur” denildi.

Aynı günlerde basına yansıyan Dünya Bankası’nın raporunda da enerji alanında yatırımlara zaman kalmadığı belirtilerek, kriz yönetimine geçilmesi isteniyordu.³ Dünya Bankası’nın yapılmak istenen özelleştirme uygulamasına yönelik daha önce ilettiği itiraz ve önerileri (dağıtım alacak şirketlere sınırsız üretim hakkı verilmesine yönelik eleştirisi, önce kayıp-kaçığı düşük, nakit sorunu yaşamayan bölgelerin özelleştirilmesinin doğru olmadığı, bölgelerin 5-6 paket halinde bir araya getirilip satılması görüşü) de dikkate

alındığında, ertelemeyle birlikte istenilen düzenlemelerin yapılması için zaman kazanıldığı değerlendirildi de yapılabilir.

IMF’nin seçime giden hükümetlerin bazı kararlar alabileceğine ilişkin yumuşak ifadeleri de dikkat çekiyordu. IMF Başkanı Rodrigo De Rato, seçimler yaklaşırken elektrik dağıtımının özelleştirilmesinde erteleme gidilmesinin abartılmaması gerektiğini söylüyordu.⁴

Şirketlerin ise ihale şartnamesindeki bazı belirsizlikler diye gündeme getirdikleri talepleri de süreçle bağlantılı olarak ele alınmalıdır. Mülkiyet konusu başta olmak üzere şirketlerin yatırımlar ve işletme hakkı devir sözleşmesinin iptaline ilişkin düzenlemeler konusunda gösterdikleri çekinceler bu noktada dikkate değerdir.

Doğal bir tekel olan elektrik hizmetinin özelleştirilmesine karşı çıkan Elektrik Mühendisleri Odası, Tes-İş Sendikası ile Enerji Sanayi ve Maden Kamu Emekçileri Sendikası da ayrı ayrı iptal ve yürütmeyi durdurma istemli davalar açmışlardı. Dağıtım bölgelerinin özelleştirilmesine yönelik olarak toplumsal bir tepkinin de yükselmekte olduğu dikkate alındığında ve Danıştay ile hükümet arasında olası bir gerginlik noktası oluşturabilecek olan dağıtım ihaleleri davalarda yürütmeyi durdurma istemiyle ilgili karar verilme aşamasına gelindiği bir dönemde ertelenmiş oldu.

İhalelerin ertelenmiş olması, enerji alanında uygulanan politikaların kamu yararı gözetilerek yeni baştan ele alınması için bir fırsat yaratmıştır. Bu fırsatın siyasi, ekonomik ve toplumsal düzeyde değerlendirilmesi gerekmektedir. ■

³ Referans Gazetesi, “Dünya Bankası Uyardı, Yatırım Zaman Yok, Kriz Yönetimine Geçin”, 9 Ocak 2007. http://www.referansgazetesi.com/haber.aspx?HBR_KOD=56333&KTG_KOD=236&ForArsiv=1

⁴ Anses Net, “IMF’den Hükümete Seçim Avansı”, 17 Ocak 2007. http://www.ansesnet.com/goster_2.php?sira_no=6165